

POSTANOWIENIE

Dnia 26 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Marta Romańska

w sprawie ze skargi powódki D. R.
o wznowienie postępowania zakończonego
prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 grudnia 2015 r., sygn. akt I ACa (...)
w sprawie z powództwa D. R.
przeciwko B. M. i I. A.
o ochronę dóbr osobistych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 czerwca 2020 r.,
zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 21 października 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 21 października 2019 r. odrzucił skargę powódki o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 7 grudnia 2015 r. oraz przyznał adwokatowi A. M. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 4 870,80 zł tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powódce w postępowaniu wywołanym skargą o wznowienie postępowania. Jako podstawę skargi powódka

powołała nieważność postępowania przed Sądami obu instancji z tej przyczyny, iż były prowadzone bez udziału skarżącej, mimo że informowała Sąd o usprawiedliwionej przeszkodzie, w tym mającej podstawy zdrowotne, potwierdzone zaświadczeniami biegłego - lekarza sądowego. Ponadto skarżąca podniosła zarzut uzyskania obu wyroków za pomocą przestępstwa, mianowicie ustalenia faktyczne opierały się na zeznaniach świadka H. S. (poprzednio K.), które okazały się nieprawdziwe, co świadek ten miała przyznać podczas przesłuchania w dniu 14 stycznia 2015 r. w innym postępowaniu prowadzonym przez Sąd Okręgowy w K. z udziałem autorki skargi.

Sąd Apelacyjny wskazał, że powódka była reprezentowana przed Sądem II instancji przez profesjonalnego pełnomocnika będącego adwokatem ustanowionego z urzędu. Pierwsze posiedzenie wyznaczone na rozprawę apelacyjną odbyło się w dniu 5 listopada 2015 r., na które stawili się zarówno skarżąca, jak i jej pełnomocnik. Powódka wskazała, że nie może brać udziału w posiedzeniu z uwagi na stan zdrowia. Zrezygnowała także z pomocy prawnej dotychczasowego pełnomocnika, adw. I. E. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny odroczył rozprawę, wyznaczając jej kolejny termin na dzień 7 grudnia 2015. Na tej rozprawie skarżąca była obecna osobiście i złożyła kolejne pismo, nie wnioskując o przeprowadzenie dowodów osobowych, w tym w szczególności H. S. Sąd II instancji wydał postanowienie o oddaleniu wniosków złożonych przez powódkę w postępowaniu apelacyjnym, a po zamknięciu rozprawy wydał wyrok. Sąd Apelacyjny uznał, że skarga nie opiera się na ustawowych podstawach wznowienia. W odniesieniu do powoływanej przez powódkę podstawy nieważności postępowania z powodu braku możliwości obrony jej praw procesowych wskazał, że powódka w czasie trwania postępowania przed Sądem Okręgowym była profesjonalnie zastępowana przez pełnomocnika z urzędu będącego adwokatem. Przed Sądem II instancji także takie zastępstwo miało miejsce. Ponadto powódka twierdzi, że nowym dowodem, z którego w prawomocnie zakończonym postępowaniu nie mogła skorzystać, a którego treść mogłaby mieć wpływ na ostateczny wynik sprawy, jest zeznanie w charakterze świadka H. S., które złożyła ona przed Sądem Okręgowym w K. w dniu 14 stycznia 2015 r. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, powoływana przez powódkę podstawa wznowienia musiałaby

dotyczyć takiego środka dowodowego, z którego powódka nie mogła skorzystać w tym postępowaniu. Tymczasem powódka, osobiście uczestnicząc w rozprawie, podczas której relacja świadka została złożona, była uprawniona i miała możliwość złożenia przed Sądem Apelacyjnym wniosku o dopuszczenie dowodu z protokołu przesłuchania H. S., jak również wnioskowania o ponowne jej przesłuchanie przed Sądem II instancji. Ponadto od chwili, kiedy powódka dowiedziała się o treści tego zeznania, do chwili wniesienia skargi minęło kilka lat, co wyklucza zachowanie terminu określonego w art. 407 § 1 k.p.c. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie istnieje także trzecia z powołanych przez skarżącą podstaw, czyli uzyskanie wyroku za pomocą przestępstwa. Realizacja tej podstawy może zostać potwierdzona tylko wtedy, gdy skarżący legitymuje się prawomocnym wyrokiem karnym skazującym stwierdzającym, że czyn polegający na uzyskaniu wyroku określonej treści był przestępstwem. W sytuacji gdy postępowanie karne dotyczące popełnienia tego przestępstwa nie może być wszczęte, to sąd rozpoznający skargę o wznowienie jest uprawniony do samodzielnej oceny, czy opisane działanie ma znamiona przestępstwa. Według Sądu Apelacyjnego, porównanie obu relacji świadka jako wypełniające znamiona przestępstwa fałszywych zeznań wynika jedynie z subiektywnego przekonania skarżącej, co wyklucza uznanie, że skarga opiera się na powoływanej przez nią podstawie.

Powódka wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego, zarzucając naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. przez bezzasadne uznanie, że w zakresie badania dopuszczalności skargi o wznowienie i podstaw wznowienia na posiedzeniu niejawnym możliwa jest merytoryczna jej ocena, istnienia lub zasadności przytoczonej podstawy, podczas gdy do określenia jej jako dopuszczalnej wystarczające jest wskazanie przez skarżącego podstawy wznowienia odpowiadającej jednej z podanych w Kodeksie postępowania cywilnego przyczyn uzasadniających żądanie wznowienia, oraz bezpodstawne uznanie, że skarga nie opiera się na ustawowych przesłankach wznowienia i przedwczesne jej odrzucenie na posiedzeniu niejawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga o wznowienie nie opiera się na ustawowej podstawie nie tylko wówczas, gdy podana w niej

podstawa nie odpowiada wzorcowi któregokolwiek z podstaw wskazanych w kodeksie, lecz także wtedy, gdy podstawa ta odpowiada wprawdzie temu wzorcowi, ale w rzeczywistości nie wystąpiła (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2015 r., IV CZ 24/15, niepubl.; z dnia 28 lutego 2014 r., IV CZ 126/13, niepubl., z dnia 5 lutego 2009 r., I CZ 4/09, niepubl., z dnia 18 maja 2006 r., IV CZ 36/06, niepubl., z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CZ 50/05, niepubl.). Na etapie badania dopuszczalności skargi ustalenie, czy opiera się ona na ustawowej podstawie, powinno być dokonane na podstawie okoliczności i twierdzeń w niej zawartych, bez weryfikowania ich prawdziwości (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., IV CZ 25/16, niepubl., z dnia 20 października 2016 r., II CZ 105/16, niepubl., z dnia 25 sierpnia 2016 r., V CZ 44/16, niepubl.).

Według art. 401 pkt 2 k.p.c., można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności, jeżeli strona nie była należycie reprezentowana bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania. Ocena, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, powinna być dokonywana przez pryzmat konkretnych okoliczności sprawy, a analizę, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania, trzeba rozpocząć od rozważenia, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, a następnie ustalić, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, w końcu zaś ocenić, czy pomimo istnienia tych okoliczności strona mogła bronić swych praw w procesie. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych przesłanek można przyjąć, że strona została pozbawiona możliwości działania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2018 r., V CZ 69/18, niepubl.). W okolicznościach niniejszej sprawy nie została spełniona żadna z wymienionych przesłanek. Nie może też być mowy o braku należytej reprezentacji, skoro skarżąca samodzielnie uczestniczyła w rozprawach oraz była profesjonalnie zastępowana przez pełnomocnika z urzędu, któremu jednak w postępowaniu apelacyjnym wypowiedziała pełnomocnictwo.

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c., podstawą wznowienia postępowania jest późniejsze wykrycie takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Podstawą wznowienia postępowania nie

może być każda nowa okoliczność, lecz tylko taka, która dotyczy przedmiotu sporu, istniała już w trakcie zakończonego postępowania i nie została wówczas przytoczona, gdyż była stronie nieznana i miała dla niej wtedy charakter nieujawnialny (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68, OSNC 1969, nr 12, poz. 208). Niewiedza o okolicznościach faktycznych czy środkach dowodowych musi wynikać z przyczyn obiektywnych, a nie z zaniechania strony postępowania czy jej pełnomocnika. W konsekwencji nie mogą być uwzględnione okoliczności wynikające już z materiału procesowego, jeżeli zostały one pominięte przez stronę na skutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia lub błędnej oceny potrzeby ich powołania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009 r., III CZ 52/09, niepubl., z dnia 16 stycznia 2013 r., II CZ 155/12, niepubl. i z dnia 14 marca 2017 r., II CZ 163/16, niepubl.). W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia trafnie wskazał, że podstawa wznowienia wskazana przez skarżącą w rzeczywistości nie wystąpiła, skoro skarżąca mogła złożyć przed Sądem Apelacyjnym wniosek o dopuszczenie dowodu z protokołu przesłuchania H. S., jak również wnioskowania o ponowne jej przesłuchanie przed Sądem II instancji.

Stosownie do art. 403 pkt 2 k.p.c., można żądać wznowienia na tej podstawie, że wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że warunkiem dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c. jest wykazanie faktu popełnienia przestępstwa prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów (zob. postanowienie z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 124/14, niepubl.; postanowienie z dnia 11 stycznia 2017 r., IV CZ 81/16, niepubl.). W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny trafnie zaś podkreślił, że ewentualne popełnienie przestępstwa składania fałszywych zeznań jest wynikiem jedynie subiektywnych przekonań skarżącej.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

